

A.C. Baantjer

De Cock

en moord op de Bloedberg

De Fontein

1

Een schrale, ijzig koude poolwind blies snerpnd vanuit nevelige verten over de verstarde Amstel, joeg onbelemmerd door kale bomen en heesters en verschrompelde het eeuwige groen van de hoge haag statige coniferen aan de poort.

Rillend, iets gebogen, slofte rechercheur De Cock over het brede toegangspad van de Amsterdamse begraafplaats Zorgvlied. Het grove grind knerpte onder zijn voeten. Omdat hij het gevoel had dat zijn oren hem bijna ontvielen, trok hij de brede kraag van zijn kalende duffelse jas omhoog en rukte zo wild aan zijn oude hoedje, dat het trouwe hoofddeksel totaal van vorm veranderde. Daarna wurmde hij zijn handen in de diepe steekzakken van zijn jas en vroeg zich met enige zorg af hoe men in zo'n Siberische koude nog een fatsoenlijk graf kon delven.

Hij blikte opzij naar Vledder, zijn assistent.

‘Ik denk dat de vorst diep in de grond zit.’

De jonge rechercheur gniffelde. Hij zwaaide breed naar een woud grafzerken en kruisen.

‘Ben je bang dat ze het koud krijgen?’

Het klonk uiterst cynisch.

De Cock keek hem bestraffend aan.

‘Dat is een onbehoorlijke opmerking.’

Vledder zwiepte zijn handen warmend naar zijn rug.

‘Ik weet niet hoe jij er over denkt,’ sprak hij hijgend, ‘maar als ik nu, op dit moment het loodje legde, vroeg ik om een plekje in de hel. Als ik goed ben ingelicht... brandt daar de kachel.’

De grijze speurder kon het profane grapje niet erg waarderen. Zijn puriteinse ziel kwam er tegen in verzet. Sterven, en een mogelijk leven na de dood, waren naar zijn gevoel mysteries waarmee een vergankelijk mens niet mocht spotten.

‘Daar zal het geweest zijn en het tandengeknars.’

‘Waar?’

‘In de hel.’

Vledder liet het onderwerp grinnikend rusten. ‘Wat doen we hier feitelijk in de vrieskou?’

‘Een begrafenis bijwonen.’

‘Van wie?’

‘Ene Hendrik-Jan van Assumburg.’

‘Kennen we die?’

De Cock trok zijn gezicht in een ernstige plooi.

‘Hendrik-Jan van Assumburg is een Nederlander, die in België om het leven is gekomen.’

‘Hoe?’

‘Vermoord.’

De jonge rechercheur kneep zijn wenkbrauwen samen.

‘Vermoord?’ herhaalde hij verbaasd.

De Cock knikte.

‘Ze hebben hem ergens uit een dok gevist.’

‘Verdronken?’

‘Nee... vergiftigd. De Belgische onderzoeksrechter heeft het lijk door een wetsdokter laten onderzoeken. Daaruit bleek dat hij al dood was voor hij in het water terecht kwam. Er was geen water in zijn longen.’

Vledder trok achteloos zijn schouders op.

‘Wij hebben hier toch niets te maken met een moord die in België is gepleegd?’

De Cock schudde zijn hoofd.

‘Dat hebben wij ook niet. Wij zijn hier op verzoek van de politie in Antwerpen.’

‘Om wat te doen?’

De Cock antwoordde niet direct. Hij keek naar enige mannen en vrouwen, die steunend tegen de muur van de aula beschutting zochten tegen de felle noordenwind.

Een bejaarde begrafenisondernemer met hoge hoed en grijze handschoenen slofte met een pen en een condoleanceregister bibberend langs de wachtenden. Op het moment dat de man even uit de luwte van de aula kwam, nam de harde wind bezit van zijn hoge hoed en joeg die bolderend over zerken en kruisen.

De grijze speurder zette een sprintje in en iemand aan de muur van de aula lachte. De Cock in draf was een koddig gezicht.

In een witmarmeren monument met stenen paaltjes en kettin-
gen bleef de hoed hangen. De Cock raapte het hoofddekseel op
en slenterde terug. De begrafenisondernemer liep op hem toe.

De rechercheur reikte hem vriendelijk glimlachend de hoge
hoed. ‘Mijn naam is De Cock,’ sprak hij zacht. ‘De Cock met
ceeoceekaa. De jongeman, met wie ik aan kwam wandelen, is
mijn collega Vledder. Wij zijn beiden als rechercheur verbon-
den aan het politiebureau in de Warmoesstraat.’

De begrafenisondernemer keek hem verrast aan.

‘Recherche?’

De Cock knikte. ‘Ik heb aan u een... eh, een klein, maar uiterst
discreet verzoek,’ zei hij.

‘En dat is?’

De Cock boog zich iets naar de man toe.

‘Wilt u er voor zorgen,’ zei hij bijna fluisterend, ‘dat inderdaad
alle belangstellenden het condoleanceregister tekenen. En vraag
of ze hun naam ook in blokletters willen schrijven. Die handte-
keningen zijn meestal niet te lezen.’

De begrafenisondernemer knikte begrijpend.

‘En dan wilt u het register.’

De Cock glimlachte fijntjes.

‘Discreet, begrijpt u. Ik wil geen enkele ruchtbaarheid. Ik leen
het register slechts een paar uur van u. Niet langer. Daarna
krijgt u het onbeschadigd retour en kunt u het aan de familie
overhandigen.’

Ze liepen samen terug.

‘Er is nog een kleine plechtigheid in de aula. Woont u die ook bij?’

‘Zeker.’

Een brede, glanzende lijkwagen kroop over het grind van het
toegangspad naderbij. Op enige afstand stopten de volgwagens.
De deuren van de aula gleden open en de met bloemen bedekte
baar werd uit de wagen getild.

Met ontbloot hoofd, zijn vormloos hoedje in zijn hand, keek De
Cock toe en hoopte dat zijn grote oorschelpen het in de vries-
koude niet zouden begeven.

Toen eenieder door de aula was opgeslokt, stapte hij met Vled-
der als laatste naar binnen. De beide rechercheurs schoven naar

de achterwand. Met hun rug leunend tegen de eikenhouten lambrisering, keken ze naar een deftig in het zwart geklede heer, die achter een kathedertje plaats nam.

De heer rangschikte enige papieren voor zich en kuchte indrukwekkend. Daarna bracht hij zijn beide armen in een theatraal gebaar schuin naar voren.

‘God,’ sprak hij met grote stemverheffing, ‘schenke u Zijn zegen en geve u vrede. Amen.’ Hij liet zijn beide armen zakken en ging rustiger verder. ‘Ziende op de Heer, die gesproken heeft: Ik ben de opstanding en het leven, die in Mij gelooft zal leven; ook al is hij gestorven en eenieder, die leeft...’

De Cock liet de zalvende woorden van de prediker over zich heen daveren. Zijn scherpe blik gleed over de ruggen van de aanwezigen.

Vooraan, in het midden, gesluierd in zwarte tule, zat een jonge vrouw. Voor zover hij haar gelaatstrekken kon waarnemen, schatte hij haar op achter in de twintig. Naast haar, rechtop, zat een statige heer met charmant grijs aan de slapen. Zo nu en dan wierp hij een verstolen blik opzij.

Plotseling spitste de grijze speurder zijn langzaam weer wat ontdoode oren. De spreker gebaarde heftig.

‘*De mortuis nil nisi bene,*’* riep hij pathetisch. ‘Over de dode... over de dode zult u van mij geen kwaad woord horen. Wij mensen hebben geen enkel recht om zijn gedrag te beoordelen. Wanneer zijn leven, naar welke maatstaven ook gemeten, niet juist was ingericht, dan zal hij nu wel reeds geoordeeld zijn door Hem, die alle facetten kent. Wij kennen die niet... en zullen die vermoedelijk ook nooit leren kennen.’ De spreker zweeg even en boog zijn hoofd. ‘Laten we bidden om genade voor zijn moordenaar.’

Na een vurig gebed daalden zware orgelklanken over de aanwezigen neer. De prediker verdween en het kathedertje werd weggehaald. De ‘kraaien’ schaarden zich aan beide zijden van de baar. De auladeuren gingen open en de dragers wiegden de baar naar buiten.

* Latijnse spreuk: Over de doden niets dan goeds.

De Cock en Vledder sjokten achter de belangstellenden aan. Het was nog wel koud, maar de ijzige poolwind was gaan liggen. Het maakte het verblijf op de begraafplaats wat draaglijker.

De Cock duwde zijn oude hoedje weer enigszins in model en liet de afstand tussen hem en de anderen iets groter worden. Ook Vledder hield in.

‘Nu weet ik nog niet,’ mompelde hij, ‘wat wij hier doen.’

De Cock wees voor hen, naar de wiegende baar.

‘Op verzoek van de politie in Antwerpen deze begrafenis onopvallend bijwonen.’

De jonge rechercheur grinnikte.

‘De manier waarop jij dreunend achter de hoge hoed van die kraai aan rende, kun je moeilijk “onopvallend” noemen.’

De oude rechercheur lachte wat zuur, maar gaf verder geen commentaar. Hij blikte opzij. ‘Vond jij de toespraak van die prediker in de aula niet wat vreemd? Ik moet zijn woorden nog eens overdenken, maar ik kreeg de stellige indruk dat hij iemand van de aanwezigen iets wilde zeggen... duidelijk maken.’

Vledder knikte.

‘Wat? En aan wie?’

De Cock trok zijn schouders op.

‘Dat is moeilijk te zeggen. Of de prediker sprak uit eigen ervaringen... heeft de vermoorde gekend... of iemand heeft hem iets in het oor gefluisterd.’ Hij knikte voor zich uit. ‘Het lijkt mij zinnig om de goede man eens aan de tand te voelen.’

Vledder reageerde ineens fel.

‘Waarom?’ riep hij geëmotioneerd. ‘Wat hebben wij ermee te maken? Het is een Belgische moord. Het verzoek uit Antwerpen luidt “de begrafenis bijwonen”, wel, laten we het daarbij houden. We hebben aan de Warmoesstraat werk genoeg liggen.’

De Cock liep een tijdje nadenkend voort.

‘Het ellendige is: we weten niets van die Hendrik-Jan van Assumburg.’

Vledder kneep zijn lippen op elkaar.

‘En ik wil ook niets van hem weten.’

De Cock negeerde de opmerking.

“Als zijn leven,” memoreerde hij peinzend, “naar welke maatstaven ook gemeten... niet juist was ingericht... dan zal hij nu wel reeds geoordeeld zijn door Hem die alle facetten kent...” Dat waren exact de woorden van de dominee.’ De Cock schoof zijn dikke onderlip vooruit en strekte zijn rechterhand naar voren. ‘Het heeft er alle schijn van dat die vent in die kist daar, niet altijd een onberispelijk leven heeft geleid. Het zou mij niets verbazen als het motief voor de moord ook in die richting moet worden ge...’

Vledder onderbrak hem.

‘De Cock,’ snauwde hij geërgerd, ‘stop daarmee. Het is geen zaak van de Warmoesstraat. Laten onze collega’s in Antwerpen die moord oplossen. Die zijn mans genoeg. Geloof me.’ Hij blikte wild opzij. ‘Of dacht je dat ze daar een De Cock met ceooceekaa nodig hadden?’

De opmerking droop van sarcasme.

De grijze speurder wreef over zijn kin. Hij begreep zijn jonge collega best. De zaak van de golfclubmoorden* was net afgerond. De vermoedigheid van de nachtelijke tochten stak nog in hun botten.

De stoet had het graf bereikt. De Cock nam zijn hoedje af en schaarde zich in de kring. Ineens was de dominee er weer en nam het woord.

‘Daar het de almachtige God behaagd heeft,’ galmde hij plechtig, ‘onze thans gestorven broeder Hendrik-Jan van Assumburg tot zich te nemen... zo bestellen wij zijn lichaam ter aarde... aarde tot aarde... as tot as... stof tot stof...’

De Cock liet de woorden van de dominee langs zich heen glijden. Zijn scherpe blik dwaalde langs de kring van belangstellenden.

De zwartgesluerde jonge vrouw was mooi, constateerde hij, aantrekkelijk. De statige heer met het charmante grijs aan zijn slapen, ondersteunde haar. De manier waarop hij dat deed, hinderde De Cock. Het was te nadrukkelijk, overdreven, geen gebaar van werkelijk medeleven of verdriet. Bovendien wekte de

* Zie *De Cock en moord op termijn*.

jonge vrouw geenszins de indruk enige steun nodig te hebben. Plotseling ontdekte hij aan de andere zijde van het graf, in de buitenste rij van de kring, een gezicht... een bleek, smal gezicht. Even kruisten hun blikken... blikken van herkenning.

De adem van De Cock stakte. Een verlamdend gevoel kroop in zijn benen. Een moment was hij niet tot actie in staat. Toen wurmde hij zich stotend met zijn beide ellebogen uit de kring en draafde achter de belangstellenden om naar de plek waar hij dat gezicht had gezien. Hij kwam te laat. Toen hij de bewuste plek had bereikt, zag hij ruim dertig meter voor zich uit een man met wapperende jaspanden over het grindpad rennen.

Wild stampend zette De Cock een achtervolging in. Aanvanke-lijk boekte hij enige winst, maar de scherpte van zijn sprintje sleet snel. Allengs werd de afstand groter. Na een honderd meter gaf de grijze speurder zich gewonnen. Zwaar hijgend liet hij zich op een bank onder een kale treurwilg zakken en knoopte het bovenste knoopje van zijn overhemd los.

Vledder liep met een rood hoofd op hem toe.

‘Wat... wat,’ stamelde hij onthutst, ‘ben je allemaal aan het doen? Het is een schande. Je verstoort de hele plechtigheid.’

De Cock bracht zijn ademhaling weer wat op peil.

‘Ik zat achter een man aan.’

‘Wat voor een man.’

‘Ene Ronald Kruisberg.’

De jonge rechercheur keek hem verwonderd aan.

‘Wordt die gezocht?’

De Cock schudde zijn hoofd.

‘Hij stierf... twee jaar geleden.’

2

Vledder veegde met zijn mouw wat fijne sneeuw van de voorruit van de oude Volkswagen. Daarna stapte hij in, startte de motor en reed van de begraafplaats weg.

De Cock zat onderuitgezakt naast hem. De grijze speurder had de kraag van zijn duffelse jas weer omlaag geduwd en zijn wollen sjaal wat lossier van zijn hals getrokken. Onder zijn Harris-tweed colbert broeide de eigengebreide pullover, die zijn zorgzame vrouw hem dwong te dragen zolang er een 'r' in de maand was.

Hij schudde zijn hoofd en pufte omstandig na.

'Twee vermoeiende sprintjes in nog geen drie kwartier... dat is te veel voor een rechercheur op leeftijd.'

Vledder keek hem van terzijde aan.

'Waarom heb je mij niet gewaarschuwd? Misschien had ik hem wel ingehaald.'

De Cock zwaaide wat geagiteerd.

'Wat had ik dan moeten roepen? "Vledder, aan de andere kant van het graf staat een dode man in de rij... pak hem even?"' Hij snoof. 'Een opmerkelijke kreet tijdens een begrafenisplechtigheid.' Hij zweeg even en om zijn mond danste een zoete grijns. 'Bovendien zou mijn oude moeder het mij nooit vergeven, wanneer ik een dominee in zijn zegenrijke arbeid had gestoord.'

De jonge rechercheur lachte.

'Het gaf anders opschudding genoeg. Ik denk dat niemand meer naar het Onze Vader heeft geluisterd.'

'Dat spijt me.'

Vledder boog zich iets over het stuur.

'Weet je het zeker?'

'Wat?'

'Dat die Ronald Kruisberg dood is?'

De Cock drukte zich wat omhoog.

'Jaren geleden, nog vóór ik met jou optrok, heb ik eens een oplichtingszaak behandeld. Die Kruisberg was daarin verdachte.'

Hij had een bv'tje opgericht en aan tientallen mensen voor veel geld kaveltjes grond in Spanje verkocht met het doel daarop in de toekomst schitterende bungalows te bouwen. Toen een paar argwanend geworden kopers eens ter plekke gingen kijken, bleken de kavels ver van de bewoonde wereld te liggen, op een ruw, rotsachtig terrein, waarmee niets te beginnen was. De grond was nog geen fractie waard van hetgeen de bedrogen kopers ervoor hadden betaald.'

'Kreeg je de zaak rond?'

De Cock knikte heftig.

'Zeker. Ik heb in die tijd ook ettelijke gesprekken met Ronald Kruisberg gevoerd. Een vriendelijk en innemend man. Maar toen ik eindelijk van de officier van justitie toestemming kreeg om hem terzake fraude te arresteren, bleek de vogel gevlogen.'

Vledder knikte begrijpend.

'Met al het geld.'

'Precies.'

'Hoe kom je erbij dat hij dood is?'

De Cock ademde diep.

'Toen Ronald Kruisberg ondanks al mijn inspanningen toch spoorloos bleef, heb ik een uitgebreid telexbericht verzonden met een dringend verzoek tot opsporing, aanhouding en voorgeleiding. Ongeveer een jaar of twee geleden, las ik in de krant een overlijdensadvertentie van hem. Ronald Kruisberg, zo stond er, was bij een tragisch verkeersongeval om het leven gekomen. Ik heb toen onmiddellijk bij de Burgerlijke Stand geïnformeerd en daar zei men mij, dat hij inderdaad in het register van overlijden was opgenomen.'

Vledder begreep het.

'En jij liet het opsporingsbericht vervallen.'

'Uiteraard. Het had geen zin meer om dat bericht te handhaven. Strafvordering, zo staat in de wet, vervalt bij de dood van de verdachte.'

Vledder reed door het rode licht. Toen ze veilig over de kruising waren gekomen, ploegde een dwarse denkrimpel in het voorhoofd van de jonge rechercheur.

'Kun je je niet vergissen?'

De Cock keek naar hem op.

‘Je bedoelt dat de man op de begraafplaats níét Ronald Kruisberg was?’

‘Ja... een ander... iemand die sterk op hem lijkt. Een tweelingbroer, ik noem maar iets.’

De Cock wreef zich nadenkend achter in zijn nek.

‘Ik had het idee dat hij ook wist wie ik was. Begrijp je, er was zo’n subtiele reactie van herkenning. Ik kan mij daar moeilijk in vergissen. Bovendien... als hij niet Ronald Kruisberg was... waarom ging hij dan voor mij op de vlucht?’

Vledder grijnsde.

‘Als ik jou dravend op mij af zag komen, zou ik ook maken dat ik wegwam.’

De Cock lachte.

‘Heb jij een slecht geweten?’

De jonge rechercheur schudde zijn hoofd.

‘Jij realiseert je niet hoe vervaarlijk jij er dravend uitziet.’

De Cock negeerde het grapje. Hij kneep zijn ogen half dicht en bracht het beeld op de begraafplaats in zijn herinnering terug.

‘Volgens mij,’ sprak hij traag, ‘sloeg hij op de vlucht, op het moment dat hij zich realiseerde dat ik hem als Ronald Kruisberg had herkend.’ Vledder kneep zijn lippen samen. Het idee dat een man uit het rijk der doden was teruggekeerd, kon in zijn gedachten geen ingang vinden. Een tijdlang staaarde hij voor zich op de weg.

‘Hoe lang is het geleden dat jij die Ronald Kruisberg in leven zag?’

De Cock keek op zijn horloge.

‘Een goed halfuur.’

De jonge rechercheur zwaaide afwerend.

‘Vóór dat moment.’

‘Een jaar of twaalf.’

Vledder knikte peinzend.

‘In twaalf jaar tijd kan het uiterlijk van een mens sterk veranderen.’

De Cock wreef over zijn kin.

‘Mogelijk... Toch zijn er indrukken, gelaatsexpressies, die niet veranderen, die het aanzien van een mens bepalen. Zo is het

ook met Ronald Kruisberg.’ Hij zweeg even. ‘Weet je wat ik mij afvraag?’

‘Nou?’

‘Waarom nam hij het risico om op de begrafenis van die Hendrik-Jan van Assumburg te verschijnen? Dat was in zijn positie uiterst gevaarlijk. Hij liep alle kans om herkend te worden.’

Vledder keek zijn oude collega schattend aan. Hij voelde dat de grijze speurder bezield raakte van het idee dat de dode Ronald Kruisberg nog leefde en dat in hem de bereidheid groeide om zich opnieuw in een avontuur te storten. Hij liet het stuur even los en zwaaide wild met beide handen.

‘Wat praat je nu over “risico” en “kans” om herkend te worden,’ riep hij geprikkeld. ‘Waarom ga je er niet gewoon van uit dat je op Zorgvlied een verkeerde waarneming hebt gedaan. Daar behoef je je niet voor te schamen. Dat is heel menselijk. Het is mij diverse malen gebeurd dat ik oprecht meende dat ik iemand ergens had gezien, terwijl dat achteraf helemaal niet juist bleek.’

De Cock schudde zijn hoofd.

‘Er mankeert niets aan mijn waarneming.’

Het klonk wat stug.

Vledder zuchtte zwaar.

‘Als die Ronald Kruisberg dood is,’ sprak hij geduldig, ‘dan is hij dood en was hij niet op de begrafenis. Zo simpel is dat.’

De Cock stak theatraal zijn beide armen omhoog.

‘Dood of niet dood... hij was er.’

De jonge rechercheur rilde. De woede over zoveel halsstarrigheid werd hem te veel.

‘Dat is toch waanzin?’

De grijze speurder keek zijn jonge collega van terzijde aan en herkende de opwindning.

‘Oké,’ sprak hij zacht en sussend. ‘Je hebt gelijk. Het is waanzin... in strijd met elke logica. Dat realiseer ik mij best. Dood is dood... en de dood is onherroepelijk.’ Hij stak zijn kin iets omhoog. Op zijn breed gezicht kwam een verbeterde trek. Hij klapte met zijn vuist voor zich op het dashboard. ‘Ik lijd niet aan hallucinaties... ik heb een levende Ronald Kruisberg gezien. En als die man, op welke wijze dan ook, uit de dood is herrezen, dan

heb ik ergens onder in de lade van mijn bureau nog een dossier vol bedrogen mensen, die ook nu nog graag willen weten, waar destijds hun kostelijke spaarcentjes zijn gebleven.'

Vledder boog zich over het stuur. Hij beseftte dat De Cock zich reeds in het probleem had vastgebeten. Behendig manoeuvreerde hij de Volkswagen door de stad. Er was minder verkeer dan gewoonlijk. Het leek alsof de strenge vorst de mensen in hun verwarmde huizen gevangen hield.

Op het Rokin, dicht bij de Dam, raakten ze in een lange file achter een vrachtwagen, die onbeschaamd midden op de rijbaan werd gelost. De jonge rechercheur trok de handrem aan en draaide zich naar De Cock. 'Als die... die Ronald Kruisberg,' formuleerde hij voorzichtig, 'werkelijk nog leeft... wie ligt er dan in zijn graf?'

Het gezicht van de grijze speurder fleurde op. Hij klapte zijn handen in elkaar.

'Dick,' sprak hij bewonderend, 'dat is de eerste verstandige opmerking die ik vandaag van je hoor.'

De Cock had zijn stoel iets opzij geschoven en zat op zijn knieën bij de uitgetrokken onderste lade van zijn bureau.

Vledder keek vanuit de hoogte op hem neer.

'Wat ben je aan het doen?'

De Cock blikte omhoog.

'Ik zoek het oude dossier van Spanish Enterprising.'

'Heette die bv van Kruisberg zo?'

De Cock knikte.

'Ik had die stukken allang in het archief moeten laten opbergen, maar op een of andere manier heb ik er nooit afstand van kunnen doen. Ik herinner mij nog een daverende ruzie met de officier van justitie omdat hij zo traag had gereageerd. Ik had hem gewaarschuwd dat "gevaar voor vlucht" aanwezig was.'

Vledder knikte begrijpend.

'Is de zaak nu niet verjaard?'

'Strafrechtelijk wel. Voor die oplichtingen kun je Kruisberg niet meer voor een rechter brengen. Maar de civiele vorderingen blijven bestaan.'